

**Múzeumtervezés
a globalizáció korában**
Demeter Nóra

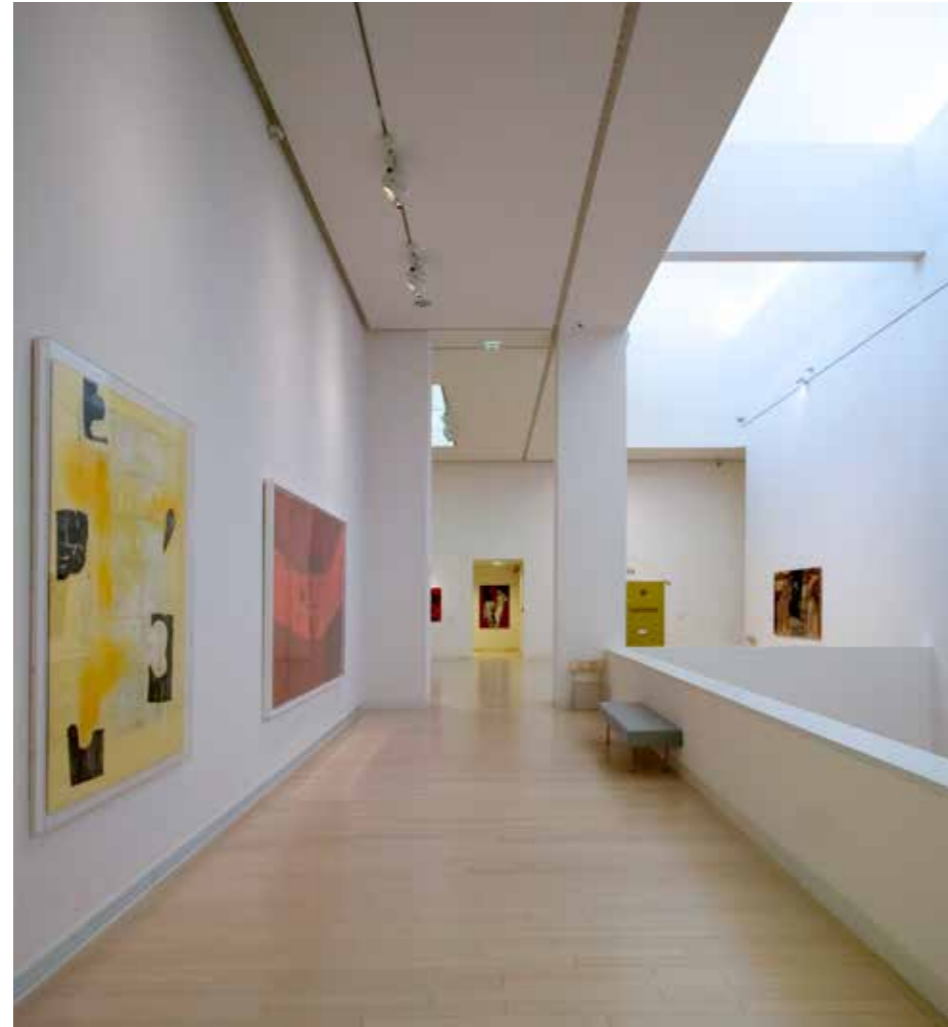
Doktori értekezés
5 TÉZIS

„Manapság az irodájukban dolgozó építészek megfélekednek a természetes fénybe vetett hitükről. Megelégszenek a gombnyomásra bekapcsolható statikus fénnel, és elfelejtik a természetes fény végtelen változékonyságát, amelytől egy helyiség a nap minden pillanatában más és más.”- Louis Kahn

1

A fenti múzeumépítészeti áttekintés célja az volt, hogy az idő távlatából rálátást nyújtson az építészet e területét érintő változásokra. A fejlemények áttekintése nyomán világossá válik, hogy a múzeumfejlesztések és ebből következően a múzeumépítészet is mindig szorosan kapcsolódott a gazdaság- és kultúrpolitikához, és hatással volt rá az adott korszak művészetéhez való általános hozzáállás is. Az építészek idővel alkalmazkodtak ezekhez a művészetfelfogásokhoz, és a kiállítások számára olyan befogadó teret biztosítottak, amilyenre az adott kulturális körülmények között igény volt. Amilyen mértékben kommercializálódik a társadalom, valamint a kultúra iránti igény, olyan mértékben erodálódnak a művészetnek és a múzeumoknak az elitista korlátai. Miközben ez a folyamat kedvező módon a közönség óriási tömegei előtt megnyitja a művészet kapuit, ezzel egyidejűleg fel is hígítja a művészet és vele együtt az építészeti intézmény minőségét. A múzeumok lényegében szórakoztató központokká váltak, és a technológiának a művészetben való elburjánzása révén a művészet is az ipar közvetett reklámhordozójává vált.⁴¹ A művészet demokratizálódása — amit leginkább a tömegek pénzügyi célból történő becsalogatása váltott ki — felhígította a művészet végső küldetését: nevezetesen, hogy a művészetek kifinomult szövetében eligazodni képes „írástudókhöz” szóljon és párbeszédet kezdeményezzen velük.

1

1. Ludwig Múzeum, Budapest

Mindemellett hiszem, hogy a művészetek kommercializálódása nem csökkenti az építész alapvető felelősségét amikor a múzeumtervezés kihívásával kerül szembe. Az építész kötelezettségeinek egy globalizált szerepkörben rugalmasan alakíthatóknak kell lenniük, illetve, másként fogalmazva, univerzális módon kell meghatározni azokat. A múzeumtervezés alapvető küldetését a következőképpen lehet meghatározni:

1. A múzeum fő rendeltetése az, hogy személyes, intim kapcsolatot teremtsen a látogató és a műalkotások között. A múzeumnak ezért olyan térbeli környezetet kell teremtenie, ahol az intimitás biztosított, és adott a műalkotások szemlélésének érzelmi, sőt spirituális élménye. A múzeumnak kiállítási terek sokféleségét kínálva tudni kell alkalmazkodnia a művészet napjainkban egyre bővülő repertoárjához.
2. A múzeumnak térbeli rugalmassággal és variálhatósággal kell rendelkeznie. Konkrétabban a fény kezelése, a természetes és mesterséges fény integrálása jelentősen befolyásolja a kiállítási terek léptékét és minőségét, ezen belül pedig a rugalmasságukat. Az igényelt terek sokfélesége összefügg a fény megjelenésével a különféle terekben. A múzeum és a különböző kiállítási területek átfogó megvilágítási stratégiájának kialakításakor tekintettel kell lenni a technológia, különösen a gépészeti technológia integrálására is.
3. A Louis Kahn által meghatározott terminológiával élve a „kiszolgáló” és a „kiszolgált” terek közötti megfelelő kapcsolat az, amitől a múzeum sikeres lesz. Bár a múzeum létének elsődleges célja a kiállítások létrehozatala, e mellett biztosítani kell egy sor egyéb funkciót is, hogy az intézmény a nagyközönség számára vonzó és pénzügyileg életképes legyen. A terek kombinációja, azok funkcionális és építészeti párbeszéde az, ami képessé teszi a múzeumot arra, hogy élmények széles skáláját nyújtsa. Egy leendő múzeum programjának meghatározásakor vagy felülvizsgálatakor az építész szerepe az, hogy megvizsgálja és meghatározza ezeket a tereket, és megtalálja köztük a legmegfelelőbb egyensúlyt. A 21. századi múzeum sikerének képlete Thomas Krems, a Guggenheim korábbi igazgatója szerint: „A múzeumnak szüksége van egy kiváló gyűjteményre, egy nagyszerű épületre, remek időszaki kiállításra, egy kiváló második kiállításra, két üzletre, két vendéglátó egységre és Internetre.”⁴¹

Nem minden intézmény tudja követni ezt a sémát, és nincs is rá feltétlenül szükség, de tagadhatatlan, hogy a kiállítási és „egyéb” terek egyensúlya az, amit egy sikeres múzeum kialakítása érdekében szem előtt kell tartani.

41. Higgins, Charlotte, Guggenheim's 7 million dollar man quits as chairman, *The Guardian*, 21 January, 2005

1

2

4. A nemzetközi arénában a múzeum új, összetettebb jelentőségre tett szert. A művészeti világ globalizációját megelőzően a múzeum egy adott kulturális környezetben kontextust, háttérrel nyújtott a művészet relevanciájának biztosítására. Mióta a művészet elvesztette helyi jelentőségét és azt a relevanciáját, hogy egy adott kulturális keretben intellektuálisan hangadó legyen, a múzeum is elvesztette az autoritását, amellyel a művészet számára kritikus kereteket biztosított. Ez a „gyökértelenség” az oka, hogy a múzeumnak újra kell definiálnia magát, érzékenységet kínálva egy kommercializáltabb és popularizáltabb világban. Bár az elitizmust felváltotta a tömegek vonzásának az igénye, a múzeum még mindig képes intellektuális kontextust biztosítani a képzőművészetek számára.

5. Bár féktelenné vált a (pénzügyi) nyomás, hogy a közönséget mindenáron becsalogassák a múzeumba, ez nem írhatja felül az építész azon küldetését, hogy működőképes „épületet” biztosítson. A kortárs építészek részéről túl gyakran váltott ki felelőtlen reflexeket az a kényszer, hogy ikonikus épületeket hozzanak létre, akár az épület funkcionális lényegének a rovására is. A közönség becsalogatásának vágyából és az „érdekes” építészet képzetéből formálódó spirál gyakran veszélybe sodorta magát a célt, a rugalmas, jól megvilágított kiállítóterek létrehozását. Az építésznek a pragmatizmus és az ikonikus épületre való törekvés egyensúlyát keresve fel kell mérnie az adott építészeti projekt összefüggésrendszerét, célját, nem utolsósorban pedig a költségvetését. Egy tiszta, fehér doboz múzeummal az építész semmivel nem kínál kevesebbet — ez egyszerűen csak a kortárs kiállítási helyszín funkcionális értelmezése. Paul Goldberger a mai kor múzeumainak problematikus dilemmájáról ezt írta: „Sok múzeum beleesett az örült növekedés csapdájába, aminek valami más a célja, mint a művészet demokratizálása. A múzeumok építése a siker szimbólumává vált a városok számára — valamint azok számára, akik az 1980-as években meggazdagodtak... Sokan saját sikerüknek estek áldozatul, és belekeveredtek a bővülő létesítmények és a fenntartásukhoz szükséges még több pénz szükségességének a spiráljába...”⁴²

1. Ludwig Múzeum, Budapest

2. Megyik János, Ludwig Múzeum, Budapest, 2012

42. Goldberger, Paul, ART; Doesn't Anybody Want This Job?, New York Times, 26 June, 1994

